

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

Відсутність необхідних процесуальних норм щодо забезпечення права на оскарження у досудовому кримінальному провадженні у зв'язку з порушенням Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод може негативно відобразитися на результатах виконання завдань кримінального процесу.

Ключові слова: оскарження, досудове провадження, розслідування, права і свободи, рішення, дії чи бездіяльність.

Key words: appeal, pre-trial proceedings, investigation, rights and freedoms, decisions, actions or inactions.

АБУ ЕЛАСАЛ АННА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри криміналістики*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Однією з передумов розслідування злочину є безпосередньо виявлення злочину. Для виявлення легалізації доходів отриманих злочинним шляхом необхідно встановити дії або бездіяльності, які кримінальним законодавством кваліфікуються як злочин. Джерелами інформації про подію даного виду злочину можуть бути фізичні або юридичні особи, засоби масової інформації, документи тощо. Злочини даної категорії мають надзвичайно високу латентність адже, саме факти легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом ретельно маскуються.

У світовій практиці існує цілий ряд зовнішніх ознак, що вказують на проведення клієнтом сумнівних або протизаконних операцій. Для їх виявлення створюються моделі або алгоритми, відповідно до яких виявляються схеми відмивання злочинних доходів. Розслідування проваджень у даному випадку переважно починається з визначення профілю ризику клієнта, виявлення операцій з використанням готівкових коштів, джерела їх походження та встановлення подальшого використання цих коштів [6, с. 30].

Тому необхідно витратити значні зусилля для їх виявлення.

Т. І. Савчук вирізняє основні два види діяльності, спрямованих на виявлення ознак злочинів: 1) пошукову діяльність (діяльність оперативно-розшукових підрозділів та діяльність контролюючих органів, у процесі якої виявляються ознаки злочинів); 2) кримінально-процесуальну діяльність (діяльність з перевірки заяв та повідомлень про злочини та безпосереднє виявлення ознак злочину слідчим під час розслідування [5, с. 94].

Вагоме значення для виявлення ознак злочинів, пов'язаних із відмиванням грошей, має оперативно-розшукова діяльність (далі – ОРД). Так, Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» передбачено, що одним із завдань ОРД є пошук і фіксація фактичних даних

про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України.

Законні підстави проведення ОРД містяться в заявах, повідомленнях громадян, посадових осіб, громадських організацій, засобів масової інформації, у письмових дорученнях і постановках слідчого, вказівках прокурора, ухвалах слідчого судді, суду, матеріалах правоохоронних органів, у запитах і повідомленнях правоохоронних органів інших держав та міжнародних правоохоронних організацій, а також запитах повноважних державних органів, установ та організацій, визначених Кабінетом Міністрів України, про перевірку осіб у зв'язку з їх допуском до державної таємниці, до роботи з ядерними матеріалами та на ядерних установках [4]. Тому характер даної діяльності є дещо обмежений щодо виявлення фактів злочинів.

Виявлення ознак легалізації тісно пов'язано з розпізнаванням складу злочину і охоплює комплекс оперативно-розшукових заходів, а також оперативний і аналітичний пошук.

Діяльність оперативних підрозділів полягає у комплексі оперативних і розвідувальних заходів, які спрямовані на безпосереднє та опосередковане активне отримання, перевірку, систематизацію та використання інформації про ознаки дій, що посягають на суспільні відносини, а також осіб, причетних до їх учинення. Практично це здійснюється шляхом проведення аналітичної обробки первинної інформації. Проте, дана інформація за своєю сутністю не остаточна та не підтверджена, тобто лише прогнозує про ризики певного діяння. В процесі пошуку та аналізу даний орган отримує необхідну орієнтовальну інформацію.

Одним із загальних методів виявлення фактів вчинення злочину є **визначення імовірних джерел інформації** та спрямування стосовно них оперативно-розшукової діяльності. Під час виявлення факту легалізації, тобто вчинення хоча б одного з діянь, передбачених диспозицією ст. 209 КК України, мають бути з'ясовані такі обставини:

предмет легалізації (джерело походження коштів або іншого майна, що легалізуються);

спосіб (технологічна схема) легалізації як конкретне відображення одного з діянь, передбачених у диспозиції ст. 209 КК України;

обстановка (час, місце) здійснення легалізації; суб'єкт легалізації; обставини здійснення легалізації; наслідки легалізації;

обставини, що виключають злочинність і караність; обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність; причини й умови, що сприяли вчиненню легалізації [2, с. 262].

Необхідною умовою виявлення факту легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, є виявлення у фінансових операціях, ознак окремих фінансових злочинів, які можуть бути пов'язані із легалізацією (відмиванням) злочинних доходів.

Фінансовий моніторинг або фінансова розвідка спрямовані на виявлення фактів незаконної фінансової поведінки, тобто порушення певних правил у здійсненні фінансових та пов'язаних з ними інших операцій.

Фінансовий моніторинг – метод, який також дає можливість виявити злочини. Діяльність фінансового моніторингу направлена на виявлення підозрілих фінансових операцій, в яких може міститись необхідна інформація.

Ознаки легалізації можна виявити при аналізі даних про фінансові операції з грошовими коштами, купівлі-продажі, оренді, позиці і інших майнових операціях, здійснюваних в ході підприємницької або іншої економічної діяльності.

Особливість легалізації полягає у складності збирання інформації, достатньої для відкриття кримінального провадження про легалізацію як самостійного злочину, для якого головною ознакою є встановлення незаконного походження грошових коштів і майна. Тому кримінальні провадження відкривають: 1) за матеріалами різних перевірок, аналізу суміжних злочинів, пов'язаних з легалізацією; 2) за матеріалами оперативних розробок оперативних підрозділів СБУ і МВС України, НАБУ; 3) в ході здійснення фінансового моніторингу.

Необхідно звернути увагу на Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (скорочено – Агентство з розшуку та менеджменту активів або АРМА), який є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, уповноваженим на формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, які можуть бути арештовані у кримінальному провадженні, а також управління активами, які арештовані у кримінальному провадженні. Надзвичайно злободенною проблемою для України є виявлення та повернення прихованих і викрадених фінансових активів. Тому необхідно проявляти уважність на етапі виявлення та блокування таких активів. Заморозити активи не просто, однак більш важливою і складною проблемою повернути їх в легальний обіг як ресурси державного бюджету.

Національне агентство за змістом, обсягом функцій і правовим статусом не має аналогів у системі органів державної влади в Україні. Отже, одним з основних завдань АРМА є виявлення, тобто діяльність із встановлення факту існування активів, отриманих злочинним шляхом [1].

Процедура виявлення доходів, одержаних злочинним шляхом, має декілька стадій. Указаний орган вимагає за рішенням Голови Національного агентства або його заступника та безоплатно одержує в установленому законом порядку від державних органів, органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для виконання обов'язків Національного агентства.

Виникає потреба вдосконалювати проведення моніторингу інформації з Інтернету з метою виявлення підозрілих операцій, осіб, які можуть бути залучені до незаконної діяльності у виді відмивання незаконних коштів.

Для успішного виявлення фактів злочину компетентні органи в цьому випадку повинні спочатку встановити факт вчинення суспільно-небезпечного протиправного діяння, що передує легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, а потім на підставі цього, шукати в діях злочинців ознаки злочину з легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Або в інший спосіб, який полягає у дослідженні фінансових операцій та в результаті цього виявлення осіб, пов'язаних із вчиненням суспільно-небезпечним протиправним діянням, що передують легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Отже, під час виявлення фактів злочину варто зосередитись на доцільності доказування всього шляху походження незаконно одержаних доходів: від конкретних протиправних дій, які дозволяють одержати дохід, – до придбаного на ці кошти майна, відкриті рахунки в іншій валюті тощо. Логічність у плануванні, яка притаманна процесу розслідування інших видів злочинів, наражається на складнощі, зумовлені специфічною етапністю злочинного механізму.

Список використаних джерел:

1. Власюк В. Пошук та повернення активів в Україні: як це працює? [Електронний ресурс] / В. Власюк// ЛІГА.Блоги. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://blog.liga.net/user/vlvlas%D1%83uk/article/27977.aspx>
2. Мельниченко А. В. Особливості виявлення злочинів, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом / А. В. Мельниченко // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – № 1. – С. 261–264.
3. Про затвердження Типологій легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом «Властивості та ознаки операцій, пов'язаних з відмиванням коштів шляхом зняття готівки. Тактичне дослідження та практичне розслідування» : Наказ Державного комітету фінансового моніторингу України від 25 грудня 2009 року № 182. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0182387-09>
4. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02 № 2135-XII із змінами та доповненнями в редакції від 12.04.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
5. Савчук Т. І. Про виявлення економічних злочинів / Т. І. Савчук // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1 (48). – С. 93–99.
6. Типологічні дослідження Державної служби фінансового моніторингу України за 2017 рік [Електронний ресурс] // Київ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/books/Typologia_2017_ukr.pdf

Ключові слова: методи виявлення, легалізація доходів отриманих злочинним шляхом, фінансова розвідка, фінансові правопорушення.

Key words: detection methods of crime, legalization of proceeds from crime, financial intelligence, financial crimes.

Загородній Ігор Вікторович Проблемні питання проведення огляду місця події в умовах збройного конфлікту.	439
Колодіна Анна Сергіївна Щодо питання застосування сучасних криміналістичних знань та інновацій у діяльності з розслідування злочинів.	441
Чіпко Наталія Василівна, Макогін Ірина Володимирівна Особа потерпілого як елемент криміналістичної характеристики при розслідуванні вбивств з необережності	444
Чумак Сергій Прокопійович Форми і методи подолання протидії розслідуванню злочинам у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів	447
Єлховський Ігор Вікторович, Пишненко Ірина Юріївна Значення застосування психологічних знань у розслідуванні	450
Яцкевич Руслан Вячеславович Окремі результати практичного застосування законодавства щодо протидії діяльності суб'єктів злочинного впливу.	452
Андрух Віталій Васильович Загальні питання забезпечення права на оскарження у досудовому кримінальному провадженні	455
Абу Еласал Анна Олександрівна Основні напрями та методи виявлення легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом	457
Вейц Аркадій Михайлович Слідова картина при вчиненні кіберзлочинів за участю службової особи або такої, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.	461
Єленич Світлана Ігравівна Одеська криміналістична школа як об'єкт бібліографічних досліджень.	464
Єлхін Олексій Володимирович Характеристика основних напрямів використання доходів, акумуляованих за результатами організованої злочинної діяльності	467
Кривда Людмила Русланівна Використання допомоги судово-медичного експерта (спеціаліста) в огляді трупа на місці події	470